

МОЛОКОВА О. Ф.

Київський національний лінгвістичний університет

МЕТОДИКА ЛІНГВОКОГНІТИВНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТОВОГО КОНЦЕПТУ ПАМ'ЯТЬ У ПСЕВДОАВТОБІОГРАФІЧНІЙ ПРОЗІ П. МОДІАНО

У статті здійснена спроба проаналізувати методику дослідження текстового концепту ПАМ'ЯТЬ у псевдоавтобіографічній П. Модіано. Представлено поетапний аналіз індивідуально-авторської картини світу крізь призму вивчення мовних і позамовних засобів актуалізації текстового концепту ПАМ'ЯТЬ.

Ключові слова: текстовий концепт, розгортання, ідентифікація, структурний складник.

В статье осуществлена попытка проанализировать методику исследования текстового концепта ПАМЯТЬ в псевдоавтобиографической прозе П. Модiano. Представлен поэтапный анализ индивидуально-авторской картины мира через призму изучения языковых и внеязыковых средств актуализации текстового концепта ПАМЯТЬ.

Ключевые слова: текстовый концепт, развёртывание, идентификация, структурная составляющая.

The article presents an attempt to analyze the methods of research of textual concept MEMORY in P. Modiano's autofiction. The phased analysis of author's personal culture picture through studying linguistic and extralinguistic ways of textual concept MEMORY's verbalization is produced.

Key words: textual concept, unfolding, identification, structural constituent.

Сучасний етап розвитку мовознавства демонструє інтерес лінгвістів до питання дослідження художнього тексту. Наукові праці, спрямовані на аналіз художнього тексту взагалі й постмодерністської літератури зокрема, надають пріоритет семантико-когнітивному розгляду текстової тканини й уможливають вихід до різноманітних аспектів індивідуально-авторської картини світу (Л. І. Белехова, О. П. Воробйова, О. М. Кагановська, В. Г. Ніконова та ін.).

Багатоплановість підходів до аналізу художнього тексту другої половини ХХ століття пов'язана зі складним, багатограним, неординарним характером художньої літератури цього періоду. Ці роки характеризуються динамічними змінами і трансформаціями, які стають причиною появи нової культурної парадигми, що отримала назву постмодернізму. Для сучасної французької прози цього періоду характерною є домінуюча наративна форма – вкладання власного “Я” в історію. Постмодерністська романна розповідь представлена

поліваріативними автобіографіями головних героїв, які виступають у ролі суб'єкта, що пізнає і суб'єкта реконструкції минулого.

Одним із яскравих представників французького постмодернізму є П. Модіано, творам якого характерна фрагментарність, ренаративізація, гіпертекстуальність – категорії, що створюють комплекс французького постмодерністського твору. Робота присвячується вивченню структури, семантики й прагматики розгортання текстового концепту (далі ТК) ПАМ'ЯТЬ у художній прозі П. Модіано.

Актуальність наукової проблеми визначається загальною спрямованістю сучасної лінгвопоетики на вивчення семантики художнього тексту, а також на комплексне вивчення ТК ПАМ'ЯТЬ, інтегруючи лінгвокогнітивний і комунікативно-прагматичний плани, які нададуть змогу проаналізувати динаміку розгортання ТК і продемонструвати його структурну розгалуженість. Актуальність роботи зумовлюється також складністю, багатоплановістю і суперечливістю постмодерністської парадигми, в межах якої працює П. Модіано. В цей період стираються чіткі межі між художніми течіями і синтезуються усі ізольовані тенденції. Творчість письменника починається у 1968 році і проявляється у жанрі псевдоавтобіографії (“autofiction”), яка є вдалим поєднанням реальних біографічних фактів із елементами вигадки.

Мету цієї статті вбачаємо в тому, щоб з'ясувати методіку дослідження розгортання ТК ПАМ'ЯТЬ – розкриття його структури, семантики, прагматики в романах П. Модіано. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких основних **завдань**: розробити теоретичний апарат дослідження, який поєднає основні положення семантики художнього тексту з доробками в галузі когнітивної лінгвістики, лінгвопоетики, когнітивної поетики; виявити значущі концептуальні компоненти художньої прози П. Модіано; виявити мовні і мовленнєві засоби розгортання ТК ПАМ'ЯТЬ у творах П. Модіано.

Об'єктом дослідження виступає ТК ПАМ'ЯТЬ у псевдоавтобіографічній прозі П. Модіано.

Предметом дослідження є структура, семантика і прагматика ТК ПАМ'ЯТЬ в аналізованих романах П. Модіано.

Новизна роботи полягає в тому, що дослідження творчого

надбання П. Модіано здійснюється вперше в галузі когнітивної поетики. Буде проводитися багатоаспектне дослідження ТК ПАМ'ЯТЬ, його ідентифікація, основні ракурси, мовні й мовленнєві показники. Робота передбачає вперше розглянути концептуальні компоненти псевдоавтобіографічної художньої прози П. Модіано.

Вагомі досягнення сучасної лінгвокогнітивної науки демонструють той факт, що дослідження індивідуально-авторської картини світу крізь призму певного концепту є доволі вдалими і перспективними, оскільки саме концепт надає нам можливість розглядати концептосферу особистості [1:3]. Він є ключем до свідомості, доступом до пізнання світу [2:41; 1:3] і дозволяє зберігати знання про світ.

У світлі сучасних вітчизняних когнітивних досліджень художнього тексту пріоритетну роль займає загальна семантико-когнітивна методика дослідження динаміки розгортання ТК художніх творів, розроблена О. П. Воробійовою [3–5] і О. М. Кагановською [6,7]. Остання інтегрує у свою площину велику кількість методів як суто лінгвокогнітивних, так і таких, що є результатом роботи великої кількості вчених, які працювали у рамках традиційної лінгвопоетики і лінгвістики. У дослідженні ТК ПАМ'ЯТЬ у сучасній псевдоавтобіографічній прозі П. Модіано ця методика стає вихідною і зумовлює звернення до низки творів письменника, в межах яких унаочнюється аналітична процедура.

Керуючись алгоритмом семантико-когнітивного аналізу дослідження тексту, розробленим О. М. Кагановською [7:44–46], ми досліджуємо ТК ПАМ'ЯТЬ як “вершинний” текстовий мегаконцепт художньої прози письменника, якому підпорядковується мережа ТК за зниженим ступенем узагальненості з відповідними складниками ТК [там само]. З огляду на той факт, що ТК структуруються різними групами ознак, які експлікуються мовними й позамовними засобами дослідження ТК ПАМ'ЯТЬ у художній прозі П. Модіано має поетапний характер.

На першому етапі дослідження нами були визначені передтекстові пресупозиції (дискурсивна ситуація) письма П. Модіано – біографічні дані особистості автора і його творчості, існуюча ситуація на світовій культурній, літературній аренах у період його діяльності, які є важливими елементами формування як

особистості самого письменника, так і концептуального простору його текстів. Такий вибір ініціального етапу наукової розвідки пояснюється позицією Б. А. Успенського, відповідно до якої факти розвитку мови і літератури не можуть отримати вичерпного пояснення поза розглядом широкої історико-культурної перспективи [8:333].

Другий етап розвідки був спрямований на оглядове прочитання творів, аналіз лексико-семантичного наповнення текстів і пошук ключових лексичних одиниць, які повторюються і є зв'язаними парадигматично й синтагматично з ключовими словами, а також визначення їх семантичної спільності й групування у певні тематичні блоки. Нами було з'ясовано, що будь-який текст П. Модіано є глобальним контекстом розгортання ТК ПАМ'ЯТЬ. У зв'язку з цим, була запропонована гіпотеза, відповідно до якої ТК ПАМ'ЯТЬ виступає комплексною всеохопною текстовою сутністю, що посідає вершинну позицію в прозі П. Модіано і підпорядковує всі інші ТК, віддзеркалені в індивідуально-авторській картині світу письменника.

Третій етап нашого дослідження був спрямований на дослідження якісних і кількісних характеристик прямих і непрямих репрезентацій ТК ПАМ'ЯТЬ, тобто його номінативного поля. Відомо, що чим повніше і різноаспектніше представлене номінативне поле концепту, тим точніше він структурується [9:67]. Побудова номінативного поля представляє собою опис сукупності мовних засобів, які номінують концепт і його окремі ознаки. У нашій розвідці ми визначаємо номінативне поле ТК ПАМ'ЯТЬ як впорядковану, неоднорідну і комплексну сукупність мовних засобів, які його вербалізують. У побудові номінативного поля ми йдемо шляхом розширеного опису його прямих і непрямих номінацій.

До номінативного поля ТК ПАМ'ЯТЬ у рамках нашого дослідження відносимо:

– прямі лексичні репрезентації (ПЛР) ТК ПАМ'ЯТЬ = ім'я концепту – іменник *mémoire* (n.f.) + дієслова *se souvenir* (v.pron.), *se rappeler* (v.pron.), а також словосполучення зі семою *mémoire*: *garder en mémoire*, *graver dans la mémoire*, *fouiller dans la mémoire*, *courir dans la mémoire*, *sauter à la mémoire*, *revenir en mémoire*;

– непрямі лексичні репрезентації (НЛР) ТК ПАМ'ЯТЬ = синонімічний ряд імені концепту та його дериватів + інші лексичні

одиниці, які містять у собі сему “пам’ять”. НЛР розділяємо на непрямі іменникові і дієслівні репрезентації.

Цей етап розвідки включає як дослідження текстового надбання П. Модіано, так і роботу з сучасними лексикографічними джерелами французької мови [16–18]. Проведений аналіз мовного матеріалу дозволяє охарактеризувати номінативне поле номінативно-щільним і доводить точність представлення ТК ПАМ’ЯТЬ у вигляді своїх ПЛР, що підтверджує його ключову позицію.

На четвертому етапі нашої роботи ми звертаємося до метаобразної функції сильних позицій в ідентифікації ТК ПАМ’ЯТЬ. До таких позицій відносяться заголовок, епіграф, передмова, зав’язка, розв’язка, епілог – виразники певного смислу, що слугують для підтримання основного змісту тексту [7:107]. З огляду на те, що передмова й епілог не є властивими художній прозі П. Модіано, а зав’язка корелює з ТК ПАМ’ЯТЬ, ми звертаємося до таких сигналів концептуальної інформації художнього твору, як заголовок, епіграф і розв’язка. Виходячи із положення про те, що розуміння тексту починається із заголовку, який є першим сигналом концептуальної інформації, ми вважаємо за доцільне звернутися до ролі заголовка роману “*La place de l’Etoile*” (“Площа Зірки”) у дослідженні ідентифікації ТК ПАМ’ЯТЬ.

За формою цей заголовок визначаємо як назву-символ [10:134], оскільки символічною є не лише згадана площа, а й лексема *étoile* (n.f.). Згідно зі словниковим тлумаченням *place* n.f. – “*place fermée de tous côtés, sans perspectives lointaines. Elle est généralement limitée par des bâtiments, dotée d’un traitement du sol minéral, équipée de mobilier urbain ou d’édicules (statue, fontaine, obélisque, etc.)*” [16]. Відомо, що *la place de l’Etoile* – це стара назва однієї із площ Парижу (від 1970 року – площа Шарля де Голля) круглої форми, звідки розходяться раніше п’ять, а згодом дванадцять доріг. Із точки зору архітектури, це радше місце роздоріжжя, аніж площа [19]. У свою чергу, роздоріжжя, розпутьтя символізують невпевненість, труднощі вибору, а також образ людських страхів і надій у момент вибору. Водночас сама людина є перехрестям, де поєднуються і борються її різні боки [17:174].

Наступним елементом тлумачення заголовку виступає одне із символічних значень лексеми *étoile* n.f. – “*le symbole de l’esprit et, en*

particulier du conflit entre les forces spirituelles, ou de lumière, et des forces matérielles ou des ténèbres” [18:418]. Створений художній словесний образ площі як організовано-закритої території міського простору, що є водночас розпуттям доріг, символом внутрішнього конфлікту, імплікує ТК ЗАМКНЕНІСТЬ, ЦИКЛІЧНІСТЬ, ВАГАННЯ, ПРОБЛЕМА ВИБОРУ. З огляду на той факт, що головною ознакою середовища існування оповідача є його замкненість, нами виокремлено ТК ОБМЕЖЕННЯ ПРОСТОРУ. Життя у замкненому, обмеженому просторі наодинці зі своїми спогадами і переживаннями не є справжнім життям і призводить до ВНУТРІШНЬОГО КОНФЛІКТУ оповідача.

Отже, відповідно до концептуального аналізу заголовку “La place de l’Etoile” ідентифікується не лише текстовий мегаконцепт ПАМ’ЯТЬ, але і такі його ієрархічні складники: мезоконцепт ВНУТРІШНІЙ КОНФЛІКТ і макроконцепти ОБМЕЖЕННЯ ПРОСТОРУ, ЗАМКНЕНІСТЬ, ЦИКЛІЧНІСТЬ, ВАГАННЯ, ПРОБЛЕМА ВИБОРУ

Підтвердженням результатів аналізу виступають отримані висновки при дослідженні епіграфа до проаналізованого роману. Слід зазначити, що в його основу покладено висловлювання не відомих особистостей, а коротка історія із життя звичайних людей, що свідчить про узагальнюючий, загальновідомий характер: *Au mois de juin 1942, un officier allemand s’avance vers un jeune homme et lui dit : “ Pardon, monsieur, où se trouve la place de l’Etoile ” ? Le jeune homme désigne le côté gauche de sa poitrine. (Histoire juive)*. Зауважимо, що за цим епіграфом закріплена концептуально-пояснююча інформація заголовку “La place de l’Etoile”, яка підсилює смислову значущість назви роману й основного тексту.

Ідентифікацію ТК ПАМ’ЯТЬ розпочнемо з уточнення історичного періоду. Початок сорокових років минулого століття – період окупації Франції, тривожні, важкі часи історії країни. Це минуле, яке багато хто волів би забути, але воно надовго залишиться у пам’яті народу. Ці роки відлунням звучать у художньому просторі П. Модіано, оскільки цей період письменник називає своєю передісторією: “моя передісторія – це неспокійний, ганебний період окупації” [11]. Проте автора не цікавить історична окупація, він прагне змалювати “тьмяне світло” свого походження, передати дух того часу, в якому все “коливається, мерехтить і зникає” [там само]. Пам’ять П. Модіано не

стирає слідів минулого, а постійно фокусується на них. Аналіз цієї імпліцитної інформації дозволяє ідентифікувати в епіграфі мезоконцепт МИНУЛЕ.

Не менш цікавим і вагомим є словосполучення *la place de l'Etoile*. З одного боку, площа Зірки в межах текстового простору роману окреслюється топографічно як один із кварталів Парижу, один із центрів французького антисемізму 1942 року й імплікує макроконцепти ОБМЕЖЕНІСТЬ ПРОСТОРУ, ЗАМКНЕНІСТЬ. З іншого, в епіграфі йдеться про своєрідний простір тіла та душі людини – місце серця, місце на грудях, куди нацисти чіпляли жовту зірку євреям того історичного періоду для їх реєстрації. З огляду на це, ми виокремлюємо макроконцепти ПЕРЕСЛІДУВАННЯ, ПРИНИЖЕННЯ, ВІДЧАЙ. Схематично їх подамо у вигляді циклічної форми, оскільки ПРИНИЖЕННЯ, ВІДЧАЙ є результатом ПЕРЕСЛІДУВАННЯ, яке мало місце в ОБМЕЖЕНОМУ, ЗАМКНЕНОМУ ПРОСТОРИ на конкретному проміжку МИНУЛОГО (див. рис. 1):

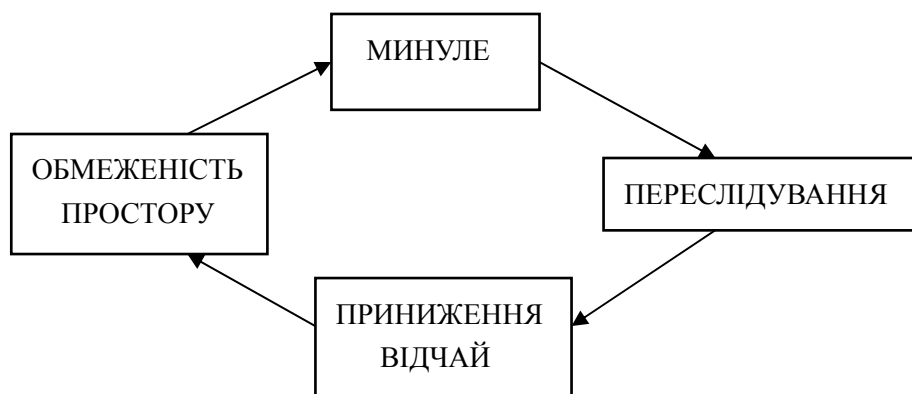

Рис. 1. Концептуальне коло МИНУЛЕ (епіграф роману П. Модіано “*La place de l'Etoile*”)

Отже, шляхом поетапного аналізу епіграфа у його структурі нами виділено ТК ОБМЕЖЕНІСТЬ ПРОСТОРУ, ЗАМКНЕНІСТЬ, ПЕРЕСЛІДУВАННЯ, ПРИНИЖЕННЯ, ВІДЧАЙ, які у структурі текстового мегаконцепту ПАМ'ЯТЬ є макроконцептами, а у своїй сукупності відкривають концептуальний простір мезоконцепту МИНУЛЕ.

Ідентифікація ТК ПАМ'ЯТЬ у згаданих сильних позиціях підтверджується і фіксується у розв'язці твору, яка закриває художню систему. Слід зауважити, що розв'язка у псевдоавтобіографічній прозі П. Модіано, зокрема у представленому романі має відкритий характер:

Le beau Potzleindorfer Park, là, tout près, la verdure et les allées ensoleillées...

Je me glisse furtivement derrière le psychanalyste et lui tapote le crâne.

– Je suis bien fatigué, lui dis-je, bien fatigué ... [20:211].

У представленому фрагменті відкритість розв'язки маркується графічно – пунктуаційними знаками. Така відкрита кінцівка [10:130] активізує сприйняття, спонукає до обмірковування, ретроспективного аналізу і виступає концептуально значущим елементом у розкритті концептуального наповнення художньої простору. Вона є своєрідним підсилюванням ефекту замкненості, який є головною ознакою середовища існування оповідача і головних героїв. ПАМ'ЯТЬ породжує відчуття ЗАМКНЕНОГО ПРОСТОРУ, ВІДЧУЖЕННЯ, САМОТНОСТІ, СМУТКУ, МЕЛАНХОЛІЇ, які створюються за рахунок змістового наповнення художнього тексту і підсилюються компонентами емотивності – вплетеними у текстову тканину емотивно навантаженими словами, фразами [12:38]. Все це сприяє емотивному напруженню, а відтак, емоційному резонансу [5:72], спричиненому художнім текстом. Фінальна частина роману “La place de l’Etoile” – це місце послаблення емоційного напруження, “затухання” текстової енергетики порівняно з початком і основною частиною твору. Відкрита кінцівка в романах П. Модіано є, з одного боку, завершенням емотивно-пригнічених фабульних подій і, з другого боку, сподіванням на початок нового етапу життя, в якому оповідач звільниться від тягара пам'яті й продовжуватиме жити, думаючи про майбутнє.

Таким чином, сильні позиції псевдоавтобіографічної прози П. Модіано є площиною розгортання ТК ПАМ'ЯТЬ, який реалізується на рівні “вершинного” текстового мегаконцепту із підпорядкованими йому ТК. У кожній окремій позиції текстовий мегаконцепт ПАМ'ЯТЬ набуває статусу константної концептуальної сутності, що дозволяє дефініювати його текстовим концептом-константою (термін Г. М. Каратеєвої [13]).

На наступному етапі нашої розвідки, беручи до уваги здобутки лінгвокогнітивної концептології, у якій концепт розглядається саме як одиниця, яка моделюється лінгвістичними засобами [14:78] у рамках концептуального аналізу і результатів уже проведених етапів дослідження, нами була побудована когнітивна модель розгортання

текстового мегаконцепту ПАМ'ЯТЬ як ієрархічної структури, яка подає цілу мережу текстових мезо-, макро-, катаконцептів із відповідними складниками ТК.

Подальшим кроком нашої розвідки стало дослідження розгортання ТК ПАМ'ЯТЬ крізь призму теорії “можливих світів”. На цьому етапі ми звертаємося до комплексної когнітивної методики, яка була запропонована А. П. Бабушкіним і включає такі методи: когнітивний аналіз, контекстуальний аналіз, логіка здорового глузду [15:18–19]. У межах цієї методики “відбір мовних засобів, які здатні фіксувати існування можливих світів, здійснюється на основі фактів гіпотетичності, яку ті чи інші одиниці надають змісту висловленням, до яких вони інтегруються” [там само]. Дослідження взаємодії можливих світів у межах текстового простору П. Модіано і визначення їх контекстуального оточення здійснювалося за допомогою контекстуально-ситуативного й інтерпретаційного аналізів.

Цей вектор нашої роботи був спрямований на аналіз ретроспективного можливого світу, який представляє собою масштабний простір художньої прози П. Модіано і є вербалізованим текстовим елементом розгортання ТК ПАМ'ЯТЬ і його ієрархічних складників.

На всіх етапах дослідження застосовувалися елементи кількісного аналізу для підтвердження вірогідності отриманих результатів і стилістичного аналізу для інтерпретації стилістичних прийомів, що є притаманними індивідуально-авторській картині світу П. Модіано.

Таким чином, загальна схема дослідження ТК ПАМ'ЯТЬ у сучасній псевдоавтобіографічній прозі П. Модіано дозволяє виявити статус цього концепту і шляхи його розгортання в індивідуально-авторській картині світу, встановити засадничі принципи аналізу ТК ПАМ'ЯТЬ у межах його моделювання, визначити і охарактеризувати особливості вербальної реалізації, фреймової моделі і виокремити значущі концептуальні компоненти індивідуально-авторської картини світу.

Перспективи дослідження. У плані подальших наукових студій перспективною видається увага до знакового характеру художнього тексту, яка полягає у розумінні художньої комунікації як складного знаку найвищого порядку з множинністю значень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ніконова В. Г. Трагедійна картина світу в поезії Шекспіра [монографія] / Віра Григорівна Ніконова. – Д. : Вид-во ДУЕП, 2007. – 364 с. 2. Бабушкин А. П. Типи концептов в лексико-фразеологічній семантиці мови / Анатолий Павлович Бабушкин. – Воронеж : ВГУ, 1996. – 103 с. 3. Воробьева О. П. Художественная семантика : когнитивный сценарий // С любовью к языку. Посвящается Е. С. Кубряковой : сб. науч. тр. / Ольга Петровна Воробьева. – М. ; Воронеж, 2002. – С. 379–384. 4. Воробйова О. П. Когнітивна поезика : здобутки і перспективи / Ольга Петрівна Воробйова // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2004. – № 635. – С. 18–22. 5. Воробйова О. П. Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях / Ольга Петрівна Воробйова // Мова. Людина. Світ : До 70-річчя професора М. П. Кочергана : зб. наук. статей / Відп. ред. О. О. Тараненко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2006. – С. 72–86. 6. Кагановська О. М. Проблема просторо-часової локалізації у семантиці “можливих світів” // Наука і сучасність : зб. наук. пр. / Олена Марківна Кагановська. – К. Вид. центр КНЛУ, 2000. – Вип. 1. – Ч. 1. – С. 195–205. 7. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романістики середини ХХ сторіччя) : [монографія] / Олена Марківна Кагановська. – К. : Вид.центр КНЛУ, 2002. – 292 с. 8. Успенский Б. А. Избранные труды : в 2-х томах / Борис Андреевич Успенский. – Т. 2 : Язык и культура. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 780 с. 9. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / Зинаида Даниловна Попова, Иосиф Абрамович Стернин. – М. : АСТ : Восток-Запад, 2007. – 314 с. 10. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / Валерія Андріївна Кухаренко. – М. : Просвещение, 1988. – 192 с. 11. Obadia B. Au temps, Dictionnaire Patrick Modiano [Електронний ресурс] / Bernard Obadia. – Назва з екрану. – Режим доступу : http://www.litt-and-co.org/au_temps/sommaire_autemps.htm. 12. Гладько С. В. Емотивність художнього тексту : семантико-когнитивний аспект : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.04 / Гладько Светлана Викторовна. – К. , 2000. – 223 с. 13. Каратеева Г. М. Текстовий концепт ПОДОРОЖ у французькій постмодерністській прозі (на матеріалі творів Ле Клезіо) : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.05 / Каратеева Ганна Михайлівна. – К. , 2008. – 298 с. 14. Степанов Ю. С. Концепты. Тонкая плёнка цивилизации / Юрий Сергеевич Степанов. – М. : Языки славянских культур, 2007. – 248 с. 15. Бабушкин А. П. “Возможные миры в семантическом пространстве языка” / Анатолий Павлович Бабушкин. – Воронеж : Воронежский государственный университет, 2001. – 86 с.

ДОВІДНИКИ

16. Dictionnaire Alexandria [Електронний ресурс] – Назва з екрану. – Режим доступу : <http://www.sensagent.com/dictionnaires/fr-fr>. 17. Dictionnaire des synonymes de laboratoire Crispo [Електронний ресурс] – Назва з екрану. – Режим доступу : <http://www.elsap1.unicaen.fr/dicosyn.html>. 18. Chevalier J., Gheerbrant A. Dictionnaire des Symboles. – P. : Editions Robert Laffont / Jupiter, 2002. – 1060 p. 19. Encyclopédie libre Wikipédia [Електронний ресурс] – Назва з екрану. – Режим доступу : <http://www.fr.wikipedia.org>.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

20. Modiano P. La place de l’Etoile. – P. : Gallimard, 1968. – 210 p.